

Hof

217 A

51

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
CAVTA ET CIRCUMSPECTA
VENENI DATI ACCVSATIONE

QVAM
AVSPICE SVMMO NVMINE
EX CONSENSV ATOVE AVCTORITATE GRATIOSÆ
FACVLTATIS MEDICÆ
IN ALMA FRIDERICIANA

PRÆSIDE
DN. FRIDERICO HOFFMANNO
ACADEMIÆ ORDINISQVE MEDICORVM SENIORE
ET h. t. DECANO

PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
MORE MAIORVM RITE CAPESSENDIS

H. L. Q. C.

D. 29. Maji. MDCCXXXIV.

PLACIDÆ ERVDITORVM VENTILATIONI EXHIBET
AVCTOR RESPONDENS

JOHANNES GODOFREDVS PARREIDT
DELICIENSIS MISNICVS

HALÆ MAGDEBVRGICÆ
Typis IOH. CHRIST. HILLIGERI, Acad. Typogr.

AMBITIO IN VOTIS HABITA

D. B.

CAVATA ET CROVMISPECTA

VERUM VARI GANOROSSIMONE

ATOVE EXCELLENTISSIMO

DOMINO

DINO GEORGIO CAROLO

DE PFLUCK

DYNASTIA IN HERMANIA

POTENTISSIMI SARMATARVM REGIS

ET SERENISSIMI SAXONVM PRINCIPIS

STORIS TOVE AC REVERENDISSIMI ET

SERENISSIMI DUCIS SAXO - MARTISBVRGEN-

SIS CONSILIARIO INTIMO REGIMIS

OVOD - MARTISBVRGI ISTE EXIBET

DOMINO ET PATRONO MIO IDIDT

ALATIUM COLENDI

Typis Joh. Cramer, Haunsi, Anst. Typogr.

V I R O
P E R I L L V S T R I G E N E R O S I S S I M O
A T Q V E E X C E L L E N T I S S I M O
D O M I N O
D N O G E O R G I O C A R O L O
D E P F L U G K

D Y N A S T Æ I N E H R E N H A Y N & c .
P O T E N T I S S I M I S A R M A T A R V M R E G I S
E T S E R E N I S S I M I S A X O N V M P R I N C I P I S E L E -
C T O R I S Æ Q V E A C R E V E R E N D I S S I M I E T
S E R E N I S S I M I D V C I S S A X O - M A R T I S B V R G E N -
S I S C O N S I L I A R I O I N T I M O R E G I M I N I S
Q V O D M A R T I S B V R G I E S T
C A N C E L L A R I O

D O M I N O E T P A T R O N O M E O
Æ T A T E M C O L E N D O ,

VIR PERILLVSTRIS
GENEROSISSIME ATQVE EXCELLENTISSIME
DOMINE.

Non dubito fore, VIR PER-
ILLVSTRIS, ut mireris
audaciam hominis TIBI
nec facie nec officiis suis
cogniti, qui levidense hoc profectuum a-
cademicorum specimen PERILLVSTRI
TUO NOMINI consecrare nullus vereaa-
tur,

tur. At vero, licet ipse ego haud diffi-
tear, magnum esse, quod ausus sum;
TUÆ tamen humanitatis tanta est apud
me fiducia, ut coepti non modo veniam,
sed & benevolam interpretationem mihi
certus augurer. Compluribus enim ex-
emplis ac testimoniis persuasus sum, TE,
more Excellentissimorum animorum, ni-
hil omnino, quod ex piæ & sinceræ men-
tis affectu profectum est, despicerem, nec
infra celsitudinem animi TUI positis, pa-
trocinium TUUM anhelantibus, grati-
am denegare. Novi etiam, TE, licet
quamplurimis iisque gravissimis quotidie
negotiis atque expeditionibus distringaris,
non solum ipsum eruditionis TUÆ soli-
disimæ cumulum in dies augere, sed et-
iam illos, quos in musarum castris stipen-
dia meruisse constat, magna sane atque
inexpectata sæpe clementia prosequi. Quid
itaque mirum VIR PERILLUSTRIS,

X 3

quod

quod mea etiam qualescunque pagellæ pu-
blicam lucem visuræ, patrocinium TUUM
contra iniquas aduerialiorum cenfuras
quam humillime ſibi expetant? Quid, in-
quam, mirum, quod ſub umbra alarum
TUARUM optime ab omnibus hoſtium
inſultibus tutas ſe exiſtiment? TIBI itaque
VIR PERILLUSTRIS, GENEROSISSI-
ME, ATQUE EXCELLENTISSIME, eas
trado, conſecro, totasque unice devoveo,
nullus amplius dubitans, quin benevolo a-
lacrique vultu eas ſis excepturus. Tanto
autem fortius hoc confido, cum materia,
quam in illis tractavi, licet medica, forum
tamen etiam & negotia criminalia ingredi-
atur, in iisque uſum præſtet ſane non exi-
guum; cujus cenforem quin in TE de-
prehendam uti limatiſſimum ita benigniſſi-
mum, nullus dubito. Accipe itaque, PA-
TRONE MAXIME, hæc quantulacun-
que ingenuæ mentis dona, & ſerena fron-
te,

te, si vacat, perlege, eorumque auctori, si
non indignus, cui faveas, videtur, fave. De-
us autem O. M. TE & PERILLUSTREM
TUAM FAMILIAM publicæ plurimorum
saluti atque utilitati salvos, fartos ac tectos
diu conservet, & majora in dies splendoris,
gloriæ & omnium bonorum concedat in-
crementa. Quod reliquum est, TIBI ut
me habeas commendatissimum, omni, qua
debet, animi observantia contendo,

VIR PERILLUSTRIS

GENEROSISSIME ATQVE
EXCELLENTISSIME,

PERILLVSTRIS TVI NOMINIS

*Dab. Hala
d. 28. Maji 1734.*

*humillimus ac devotissi-
mus cultor*

AUCTOR.

CONSPECTVS.

Veneri notio. §. 1. Accusatio, quo sensu dicatur. §. 2. Venenatorum hominum genera. §. 3. Quid in suspicionem venenati morbi agendum sit. Exemplum arsenici incaute sumti. §. 4. Exempla æruginis, veneni effectus edentis. §. 5. Venenorum aliorum in cibis appositorum, ut hy. scyami. §. 6. Coturnicum & alaudarum lolio remulento pastarum noxa. §. 7. Varios esse modos, quibus venenum incautis subrepat, aut in optimo cibo vel potu subnascatur. §. 8. Signa veneni æruginosi, aut alius erodentis metallici. §. 9. Obiter de eorum remediis. §. 10. Repletio ipsa aliquando veneni instar lædit. §. 11. Noxa potus frigidi post magnam incalcescentiam. §. 12. Que nocentior sit assumto vomitorio. §. 13. Concursus repletionis, motus nimii, potus frigidi & salium acrium. §. 14. Consecraria. §. 15. De venenis studio assuntis: seorsim de aqua forti. §. 16. De gummi gutta. §. 17. De arsenico & cobalto. §. 18. de venenis metallicis erosis. §. 19. Quid in sectionibus talium spectari debeat. §. 20. De Antimoniatis venenosis. §. 21. An auripigmentum & adamas venena sint. §. 22. 23. De veneno sic dicto mechanico iudicium. §. 24. De venenis lentis & insidiosis, ut saturninis. §. 25. 26. De narcoticis & insaniam facientibus, ut cicutæ speciebus. §. 27. 28. De solano vulgari & furioso. §. 29. De datura, mandragora, opio. §. 30. De venenis strangulatoriis, fungis, elleboro, aconito, napello. §. 31. De venenis per vulnera illatis. §. 32.

DISSER-

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
CAVTA ET CIRCUMSPECTA
VENENI DATI ACCUSATIONE.

PROOEMIUM.

Inter tot vias, quibus humanum
genus ad vitæ exitum ducitur,
haud infrequenter & illa teritur,
quæ florentissimam sanitatem
per venena aut incaute sumta,
aut malitiose propinata, aut de-
nique ab hominibus de salute sua desperantibus, in-
consulta moriendi voluntate, sponte hausta in
perniciem præcipitat. Incidunt vero sæpe casus,
ubi veneficii suspitione exorta, medico, super ta-
li quæstione consulto, non minimum existimati-
onis suæ rectæquæ conscientiæ periculum immi-
net,

A

net,

net, si iudicio temere lato vel innocentibus molestias inextricabiles creat, vel nocentes promerita poenae subducit. Utrumque enim fieri potest, ac plerumque solet, pro eo, ac medico visum fuit de praesenti, quod incidit, negotio ferendum esse iudicium. Et quamquam raro unius, qui primum rogatus sententiam dixit, arbitrio tota causa permittitur, sed antequam gravior sententia feratur, ad integra collegia cognitio illa defertur: satis tamen multum molestiae, taediorum & impensarum interea creari illis potest, qui suspicionibus inique gravati fuerunt: a quibus deinde tanto certius indignatio & lites infinitae originem ducunt certissimam. Atque hoc ita accidere solere satis multis compertum est exemplis: plerumque eorum sunt omnes libri celeberrimorum virorum, qui de medicina forensi commentarios ediderunt, aut collegiorum medicorum responsa cum publico communicaverunt. Aliqui enim venenum datum accusaverunt, ubi compertum fuit nullum exterius accessisse, sed causas in corpore praesentes cum rerum, quae vocari solent non naturales, singulari concursu damnum & exitium attulisse: alii nomine suo indicaverunt venenum, quod tale esse nequaquam probare potuerunt, sed patrum narrationibus crediderunt. Quae quum
ita

ita sint, facile sane cognoscitur, quam multum interfit in hoc negotio haud obiter versari, sed omnes ingenii judiciiue vires intendere, ut veram, certam, matureque exploratam proferamus sententiam. Sentio autem quantum onus, majus certe quam pro viribus, humeris meis imposuerim, qui de argumento tam difficili differere aggressus sum. Enim vero non vacarem culpa arrogantiae, si vel ipsemet sponte hoc argumentum elegissem, vel electum atque pro viribus elaboratum ita proponerem tanquam erudiendis aliis inserviturum. Nam quum Illustr. Dn. PRÆSIDIS consilium de eligendo dissertationis argumento expetivissem, isque mihi hoc commendaret; nec volui nec debui subterfugere auctoritatem Patroni ac Promotoris omni pietate colendi: præsertim quum bene perspicerem, quantum mihi emolumentum allatura esset industria omnibus huc quidem pertinentibus relegendis considerandisque impendenda: & illud insuper cogitarem, sperari ab æquo quovis lectore recta cum ratione posse, ut veniam tribuat scriptioni, quæ non alio quam tentaminis ac speciminis nomine in publicum emittitur. Idque ut mihi eveniat, ea, qua decet, modestia rogo atque contendo.

A 2

§. I.

§. I.

Venenum usque adeo sæpe multumque in ore hominum frequentatur, inque doctorum libris legitur, ut vix videatur ulla declaratione indigere. Veteres, ut ex ARISTOTELE *problem. I. 47.* discimus, assumpta omnia in tres ordines redegerunt, quorum primo continentur, quæ vinci a ventriculi actione & menstruis possunt, ceduntque in *alimentum*: altero, quæ vel plane non vincuntur, vel aliqua tantum parte sui, qua corpus alterant, id est præsentem ejus statum mutant, sicque fiunt *medicamentum*, si gnari artificis manu tempestive & debita lege exhibentur: tertio, quæ cum eo, quod vinci nequeunt, possident vires corruptivas, atque parva etiam quantitate ingesta necem cito inferunt; *ἰσχυρὰ φάρμακα, venena, deleteria* appellantur. Atque hæc veneni notio plurimis satis recte convenit, præsertim illis, quæ inter nos frequentius occurrunt, atque medico occasionem præbent, judici sententiam suam requirenti, ex artis medicæ principiis respondendi. Quodsi vero totam rem accuratius intuemur, ad omnem venenorum speciem denotandam nondum satis adæquata est, quum nostra ætate ars perniciosa veneficiorum magis exulta sit, ut non solum talia exhibere norint, quæ lentam mortem inferunt, verum etiam, quæ ore non recipiuntur, sed ipso halitu excepta, aut per nudum contactum, perniciem inferre valent, ut nullo fere pacto sensibus exhiberi possint, adeoque nec fieri queat, ut, quod vocant, & in foro desideratur, corpus delicti, sectionis imperatæ subsidio eruatur & exhibeatur.

§. II.

§. II.

Accusationis vocabulum ita posuimus, ut nativo & etymologico suo sensu valet, tanquam causæ vel culpæ collatio. Ut si iudex, vel quicumque alius, cujus scire interest, a medico quærat, cujus rei culpa vel causa factum existimet, ut hic vel ille tam male habuerit, aut mortem oppetierit, isque deprehensam a se causam indicet, accusasse illud, quod causam denotavit, vulgari sermone recte dicitur, Parum itaque solliciti sumus de acceptione forensi vocabulorum *accusator*, *accusatio*: quippe quæ a juris peritis petenda esse constat. Quum vero haud raro accidat, ut minus circumspedi & in iudicio ferendo cauti hic aberrent, sibi quæ & aliis molestiam creent, datum fuisse venenum & ab hoc orta mala symptomata & mortem consequutam, pronuncians, ubi nullum tamen datum fuit: aut in denominatione illius, quod vere datum fuit, subinde aberretur: hinc cautam & circumspedam esse debere hanc accusationem facile intelligitur.

§. III.

Quando percurrimus historiarum medicarum monumenta, vitamque etiam communem consulimus, venenati homines occurrunt, qui inscii venenum assumerunt, quod nunquam degustaturi fuissent, si id cognovissent: alii, qui male suada desperatione compulsi, ut vitæ finem invenirent, scientes volentesque noxiam deleteriamque rem ebiberunt, vel quocumque alio modo in viscera sua dimiserunt: rursusque alii, qui vel ob ætatis imbecillitatem, vel ebrietatem, vel denique delirium animi vires pervertens sibi ipsis attendere non valent, adeoque prioribus in eo quidem similes sunt, quod

ignari admiserunt venenum, dissimiles tamen, quod certum quid de vitæ suæ rationibus respondere medico omnes circumstantias requirenti nequeunt. Placuit ita qualiscunque ordinis causa dividere subjecta, quo magis distincte de tota re disserere liceat.

§. IV.

Si itaque obveniat homo, qui, quum ante paucas horas optime valuisset, post assumtum cibum potumque pessime habere cœpit, animo angi, cardialgia vehementissima vexari, vomiturire, mox anxie vomere, circa pectus constringi, sudore frigido perfundi, ardore faucium torqueri, siti immodica & torminosis dejectionibus excruciiari: medico tunc ad opem ferendam vocato suspicio non oriri non potest, vehementem aliquam subesse debere causam, quæ optimæ aut saltem inculpatæ valetudinis prægressæ statum simul ac semel adeo labefactavit. Quærere itaque ante omnia debet, quali victu potumque usus sit, & solusne cibum assumserit, an plures in eadem mensa convivas habuerit. Nam si plures eodem victu usi eadem pati deprehenduntur, vix dubium superest, fuisse aliquid vel cibus vel potui communibus immixtum, quod tam vehementes læsiones pluribus simul ac semel intulit. Hoc intellecto examinentur singula, quæ a cibus potibusque appositis supersunt, inspicianturque vasa, quibus vel apparatus vel indita fuerunt. Vix poterit fieri, quin solers medicus hac via tandem deprehendat malorum originem, & ad medendi justas vias deducatur. Atque tali ratione Illustri Dom. PRÆSES usus est quum ante multos annos in hac Academia factum esset, ut nobilissimi convictores complures incuria quadam coquæ in magnum periculum adducerentur

tur

tur non exigua arsenici in pollinem comminuti quantitate iusculo immissa pro saccharo: de quo videatur *medicin: consultat: tom. 1. p. 35. & 251.*

§. V.

Leguntur complura hujus generis exempla integrarum familiarum a pastu simul pessime mulctatarum, ex quibus etiam unus alterque vitæ jacturam fecit. Sic D. D. MAVCHARTVS in *Ephemerid. A. N. C. Cent. I. obs. 13.* refert de generosissima persona mox a pastu sumto vomitibus enormibus correpta, idem patientibus coqua, netrice & tribus ejusdem familiæ ancillis. Causa inventa fuit caseus ex lacte vaccino in vase cupreo paratus, de quo pariter omnes comederant. Plura exempla in scholio isti observationi subjuncto adducuntur, quibus admonemur de insigni virulentia æruginis, quæ inter coquendum cibus admiscetur, aut a vasis cupreis in eosdem ibi asservatos transit. Sic memorantur ibi tres moniales pessime mulctatæ ab esu pastæ ex farina, butyro & caseo paratæ in vase æneo, ibidemque diutius asservatæ. Harum una mortem ex hoc edulio oppetiit. Integer cætus puellarum orphanarum in urbe Italiæ Regio horrendis vomitibus, torminosis ventris excretionibus, dirisque aliis symptomatibus oppressarum ibidem *p. 62.* adducitur, ad quarum curationem accitus D. D. VALLISNERIVS, in prægressum cibum inquirens invenit pastam fuisse in vase æneo æruginoso a negligente coqua paratam.

§. VI.

Atque talibus signis in suspicionem veneni acris, erodentis & caustici facile adducimur, sequente vero indagazione de reali ejus assumptione convinci possumus.

mus. Sed non solum talia sunt, quæ ab incautis devorantur, venena, verum etiam alia dantur non minus quidem pernicioſa, ſed quæ ſe aliis ſignis pateſciunt. Talem caſum invenimus in D. D. WEPFERI doctiſſimo tractatu de *cicutæ aquaticæ noxiis* p. 231. Scilicet integer conventus Benedictinorum Rhinoviensium anno clæ lœc xxxix. una cœna in magnum periculum adducebatur, quum hyoſcyami radices cichorei radicibus permixtæ in acetarium apparerentur: unde caput vertigine corripiebatur, linguæ ac labra torrebantur, aſperabantur fauces, nonnullorum ilia torquebantur, omnesque artus male habebant: geſticulabantur alii & delira loquebantur, viſus acies corrumpebatur, ut qui legere velent, litteras ambulare putarent, & confuſim diſcurrere, duplicataque vel triplicata objecta cernerent. Tam commune inque multos ſimul diſfuſum malum fecit, ut in culinam inquireretur: factaque indagine cognitum eſt, puerum hortulani noxias radices edulis per imprudentiam mixtas coquo tradidiſſe, indeque hanc iliadem malorum ortum traxiſſe. Sine dubio recte iudicavit ad opem ferendam vocatus celeberrimus JO. SCRETA, graviffima ſequi potuiſſe, niſi viſ hyoſcyami noxia fale & aceto ac oleo fuiſſet infracta: forte & ipſum cichorem ad minuendas noxas fecit: quippe quod DIOSCORIDES hyoſcyami corrigens eſſe perhibet.

§. VII.

Pertinet huc quoque egregia obſervatio D. D. NEBELII, quæ *Ephemerid. A. N. C. Cent. IX. obs. 60.* legitur, ſiſtiſque conjuges, qui in cœna coturnices aſſatas comederant, hora vero exacta in ſiniſtro corporis latere ſpaſmodicam tenſionem ſenſerunt valde moleſtam

in

in cervice & dorso, quæ ad os claviculæ, moxque ad maxillam sinistram ascendit, cum delirio in marito & palpitatione cordis in fœmina. Medicus advocatus auditis circumstantiis & explorato quod tres liberi in eadem mensa pasti, sed coturnicibus omissis, nihil mali sentirent, culpam merito rejecit in has aves, diujam infamatas a GALENO aliisque medicis, quod musculorum distentiones inducere soleant: non quidem quod elleboro pascantur, quem in nostris terris non inveniunt, sed quod lolio temulento vescuntur, ut C. BAVHINVS & RVD. JO. CAMERARIVS observaverunt. Quod de coturnicibus constat, de alaudis forte etiam non injustissime metuetur, illo tempore captis, quo messis nondum perfecta est, multæque pluvix ceciderunt per æstatem, quæ lolii illius proventum valde fovent & adaugent. Certe ante non adeo multos annos per Franconiam multæ querelæ auditæ sunt, quod alaudæ comestæ multis noxam intulerint: quamquam id in nostro & reliquo Misnico tractu unquam compertum esse nullibi reperiam.

§. VIII.

Quum plura hujus generis exempla afferre liceret, parcimustamen operæ & tempori, atque illico nos convertimus ad ostendendum quem fructum ad caute circumspecteque agendum capere hinc oporteat. Primo quidem cognoscere licet fieri posse, ut venenum accipiat, ubi nemo dedit illo consilio, ut veneni noxa exferat, errore scilicet, non malitia aut dolo. Patet id exemplo arsenici pro saccharo ad ptisanam avenaceam edulcorandam adhibiti, ut & radicum hyoscyami & cichorei in fausto errore junctarum. Sed huic non immorabimur, quum ad medicum non pertineat quærere,

B

rere,

rere, qua intentione venenū datum sit, sed datum removere, si tempestive venerit, viresque infringere: aut si re jam confecta vocatus sit, præsentiam ejus invenire & comprobare. Deinde & illud discimus, edulium aut potum in se saluberrimum veneni indolem veram consequi posse, si minus decenti vase vel præparetur vel asservetur: quo in genere multum invigilandum est ex argento factæ suppellectili, quippe semper cupri societatem habenti, magis autem cupræ & orichalceæ, tum vero etiam stannæ, præsertim elegantiori cum regulo antimonii & orichalco, quin arsenico ipso, paratæ. Tum quoque apparet, quod multis simul pransis aut cœnatis accidere potuit, sæpiusque accidit, idem etiam singularibus evenire posse, si quis solus talem cibum vel potum acceperit, simili noxa infectum. Exemplum chirurgi a calco in cupreo vase facto & in eodem mensæ imposito mortis periculum incurrentis legitur in *Ephemerid. A. N. C. Cent. 1. obs. 13.* ibidemque de puella quadrienni ex simili noxa mortua legitur. Confer *Illustr. Dom. PRÆSIDIS medic. consult. tom. VI. dec. I. cas. IX.* Tandem & hoc elucet diversorum venenorum diversas esse operationes, quibus consideratis, tanquam signis, medicus dirigitur ad facilius detegendum illud, quod præsentis in ægro tante molestias inducit: de quo deinceps pluribus agendum est.

§. IX.

Juvabit autem scrutinium hoc ipsemet ægrotus, si ad mentis adhuc compotem vocati accessimus, recensendo, quæ ante paucas horas egerit, ederit, assumerit. Idem si ab æneo vase in apparatus vel asservatos cibos metallicum æruginosum quid migraverit, ex sapore nauseoso faucibus immorante, & per singulos vomitus

mitus renovato, conjecturam nostram aut confirmabit, aut aliorsum excurrentem revocabit. Quodsi vero aut infans sit, aut etiam deliret, & extrema patiatur, longo quidem scrutinio tempus non suppetit, sed ante omnia prospiciendum est ægroto, & ex signis præsentibus colligendum, quo maxime remedio opus sit, ne vitæ jaçturam faciat. Quodsi itaque signa adsint caustici veneni, ut æruginis, arsenici, cobalti & similibus, nihil magis conducet involventibus oleosis, pinguibus, mucilaginosi: ut oleo quovis culinæ usibus apto, lacte, cremore ejus, butyro cum jusculo avenaceo, jusculis carniû gelatinosis & pinguibus, nihil aut parum salitis, quibus evomendi conatus adjuvabuntur. Quibus jam cum euphoria patientis conquiescere incipientibus, locus est theriacæ cum aceto aut succo citri, mixturisque diapnoicis & alexipharmacis.

§. X.

Si vero nullum adsit caustici veneni signum, sed omnia potius indicia prodant venenum in fluidum nervorum expansiva sua indole agens, solidorumque, per vitiatum hoc, motus pervertens sensusque corrumpens: non male quidem his etiam opponitur lac tepidum cum oleo & pinguibus, ut evomatur noxium, quod in primis forte viis adhuc obhærescit: sed & simul subjungenda sunt, quæ propius ad rem faciunt. Si igitur multum tempus a pastu jam excessit, nihilque vomitu eliminatur, quantocyus ad acetum veniendum est vel simplex vel calendulatum aut bezoardicum, cujus ope nimia humorum expansio compescetur, & per blandam diapnoën dissipabitur id quod peregrinum ac noxium eos subiit. Si sopor urgeat, injiciendus est clyster initio

acrior, ut per alvum deorsum evocentur noxia in intestinis commorantia, deinde mitiores, oleosi, demulcentes. Si inter hæc de assumti veneni specie accuratius aliquid rescire licuerit, adhibenda quoque sunt, quæ specificè adversus singula valere constat: de quibus hic prolixius agere non licet mihi, qui non tam curationem venenatorum tradere cupio, quam edifferere, quæ cautio in veneni dijudicatione adhibenda sit.

§. XI.

In hominibus, qui se potibus inebriantibus impleverunt, satis sæpe accidit, ut vehementibus cardialgiis corripiantur, immanibusque vomitionibus torqueantur: aliqui etiam diris convulsionibus tententur. Et choleriodeæ quidem ejusmodi evacuationes plerumque concursui variorum assumtorum pinguium & quorum non aliorum, quæ in unam cœnam acervari solent, deberi videntur; præsertim si vel vinum vel cerevisiæ variæ commixtim bibuntur, vel mangonifata vina, aut admodum generosa, nervos, ex Hippocratis effato, ferientia, affatim fuere hausta. Retulit mihi vir fide dignus, quod duo juvenes, inter complures alios uni prandio admoti, ubi die cetera æstivo & calido multum vini ebiberant, convulsionibus gravibus correpti fuerint; quorum unus corpore cetera valetudinario præditus, minorem admirationem faciebat, alter vero floridissimus & vegetissimus, quum mox etiam corripere-
tur, panicum terrorem reliquis injiciebat, quorum tamen nemo quicquam sinistri sensit. Erat autem prior vini potui a teneris annis adluetus, alter a pueritia quidem cerevisiæ addictus, sed sæpe antea computationibus

bus

bus interfuerat. Vinum accusatum fuisset, nisi complures alii sine ulla noxa a convivio isto discessissent.

§. XII.

Vehementius tamen lædi tales ad ebrietatem potibusque repleti possunt & solent, si iracundia graviori commoventur, & post illam cibos potusque ingurgitare pergunt, aut motu, ut saltatione, concalescentes frigidam corpori infundunt, aut magno se frigori postea diutius permittunt: unde aliquos vitæ præfens periculum incurrisse constat. Quin sola corporis ad magnam æstuationem incalescentia, si frigidus potus intemperantius assumatur, veri veneni effectus in nobis patrare potest: in cuius asserti comprobationem multa adduci exemplum possent, nisi obvia ubique esse scirem. Unicum tamen non possum, quin adferam, quia veneficii suspicionem movit, & forte, nisi amici medici suppressissent, & causam veriore ostendissent, magnis contentionibus occasionem præbuisset. Persona honorata amicos visum peregre abierat, pridieque ejus diei, quo summo mane proficiscendum erat, convivio excipiebatur, ubi in feram noctem usque hilariter saltabatur, Quum tempus discedere juberet, a motu calidissima pincernam adibat, ebibebatque satis magnum vitrum aqua frigida repletum. Post non longum tempus vomendi conatus emergebant, cum vehementi cardialgia: sed iter tamen per loca confragosa suscipiebatur. In singulas horas graviora omnia reddebantur, & ne multa cumulem, post paucos dies febrem inflammatoriam mors insequabatur, prægressis convulsionibus. Quum ad viscera interiora lustranda cultro aditus pararetur, totus intestinorum tractus quasi cyaneus conspiciebatur.

§. XIII.

Vehementius sese exerunt noxæ veneno assumpto analogæ, funestumque eventum accelerant, si homini a magna exæstuatione potu frigidæ infuso vomituri, aut post magnam iracundiæ excandescenciam id patienti, medicina vomitoria aut purgans exhibetur. Facile eo ruunt homines & quasi sponte sua, persuasi bilem ad ventriculum regurgitasse, ibi plures molestias creaturam, nisi proxima evacuetur via, quam ipsam naturam indicare judicant, cujus ductum se maxime sequi credunt, quum evacuantem medicinam exhibent. Quam vero perniciosus sit hic error singulari commentatione ostendit Illustr. Dom. PRÆSES *de medicina emetica post iram veneno* inscripta, clareque demonstravit iram vehementiori partium nervoso-musculorum constrictione totum systema nervosum commovere, & cordis vasorumque systolen, partiumque fibrosarum in universo corpore tonum intendere: potissimam vim autem exferere in ventriculum & intestina, ceu partes membranosas & valde nervosas. Quumque in valde calefactis & æstuantibus potus frigidus large haustus easdem partes proxime & immediate contingat, & pro natura frigidorum tum fluida gelatinosa coagulet, tum solida constringat: effectus quadantenus idem ab utroque nascitur, scilicet circuli humorum vitalium in membranosis illis partibus impedimentum in stasin & corruptionem inflammatoriam præcipiti gradu tendens. Ejus primum indicium præbent vomitorii illi motus: quos qui medicina quacunque spasmos inducente augent, oleum camino addunt, funestumque eventum accelerant.

§. XIV.

§. XIV.

Facillimum jam erit ad judicandum, quanto potentiores effectus consequuturi sint, si ebrietas, prægressis variis cibis, jungatur cum graviore excandescencia, motuque defatigante intersaltandum, aut prorsus luctandum & digladiandum, deindeque frigidus potus superingestus sit, sicque læsus tam multis delictis diæteticis frigidus loco male munitus decumbat. Quid enim mirum, si gravissime mulctetur talis homo, qui in omnes leges sanitatis conservandæ tanta insania impingit, easque migrat. Quamquam & hic subinde petulantium sodalium ludibria accedunt, qui hominibus sui non amplius compositibus infundunt pulverem nicotianæ aut ellebori, eâ intentione, ut citius evomant: quod non potest non male sapius cedere. Quin ipsi caupones aliquando malas artes adhibere solent, quibus cerevisiæ acescentis noxas emendent: ut factum meminimus ab aliquo, qui cerevisiæ albæ immiscebat lixivium saponariorum: quod cum largius factum esset, satis multi, qui in eadem caupona illo die græcati fuerant, morbis acutis inflammatoriis corripiebantur, quorum non pauci celeriter exstinguiebantur, ut de eventu tam infauso, sed mendacibus circumstantiis interpolato, multæ fabulæ per integram Germaniam, & forte ulterius spargerentur.

§. XV.

Atque hæc hætenus disseruimus, ut cognoscatur, quam multa sint, quæ speciem venenorum habent, effectusque veris venenis malitiose datis analogos edunt: quorum memorem esse medicum decet, ut mature deliberatum certoque exploratum respondere magistratui possit.

possit. Quamquam enim in effectu vitam in periculum adducendi, quin abrumpendi, cum quovis veneno certare possint: de talibus tamen venenis, quibus nomen non nisi æquivoce competit, in foro non solet quæri. Medico autem hæc omnia explorata beneque considerata esse debent, ne iudicium ferat, cui tuendo impar sit, si alius, re melius expensa, errorem ipsius arguat: deinde ne ad curationem vocatus, dum indicationibus veri veneni, univoce talis, satisfacere per evacuantia cupit studetque, salutem hominis pessundet. Nam in plerisque veris venenis ore assumtis prima curandi spes in eo residet, si involvantur atque celerrime evacuentur: ubi vero iracundiæ excandescencia, aut potus frigidus post incalescentiam mali originem induxit, hanc spem exfulare debere jam supra ostendimus.

§. XVI.

Hactenus loquuti sumus de talibus casibus, ubi venenum absque malo proposito, per incuriam aut errorem aliquem, datum sumtumve fuit, medicoque in omnia inquirenti verum fateri nemo facile dubitat: aut ubi sine veneni veri aut univoce talis præsentia, ex multorum in sex rebus nonnaturalibus errorum concursu, effectus verorum venenorum effectibus similes resultant. Superest nunc ut circumspiciamus de illis casibus, ubi tam illi, qui malitiose dederunt, factum suum dissimulant, quam hi, qui ex vitæ tædio sumserunt, strenue negant, medicoque requirenti omnia potius alia, quam verum profitentur. Satis rari sunt illi casus, quando medicus ad hominem vocatur, qui vivendi tædio noxiam medicinam accepit: nam id fere provide curat, ut remotis arbitris finem suum consequatur. Factum tamen

floria, quum non inveniret ante paucos dies emittum pigmentum, medico facile indicabat ceruum, unde periculo subtraheretur, medicina convenienti tempestive suggesta. Enim vero non frequentissime licet tam brevi labore verum reperire, aut subvenire in tempore: fereque ex symptomatum consideratione, aut in demortuorum corporibus per sectionem erendum est. Atque eandem esse conditionem eorum, quibus a flagitiosis hominibus venenum scelerata manu porrectum est, facile cognoscitur. Quare opus est certis & diagnosticis venenorum, si non omnium, si potissimum tamen & frequentissimum, signis, de quibus deinceps ordine dicam, quam bene poterò.

§. XVIII.

Si itaque homo, qui ante paucas horas perfectissime valuit, aut ita tamen, ut de nulla molestia conquereretur, nec iracundia percitus fuit, aut post magnam incalescentiam frigido potu sese implevit, post sumtum cibum aut potum gravia patitur, ea scilicet, quæ §. IV. attigimus, quærendum est de assumtis, an forte pulles, pasta, pistorium aut dulciarium opus fuerint, aut chocoladam biberit, & num quid in istis offenderit, quod insolitum saporem haberet. Si assumta talia fuerint, haud levis erit suspicio arsenici albi simul admixti, quippe quod gustum facile fallit, & inter talia absconditur. Juvabit itaque curationem ita instituire, ut noxis ejus sit opposita. Arsenico suppar est mater ejus cadmia fossilis sive cobaltum; eodemque pertinent arsenicum citrinum & rubrum, quippe ex albo, additione sulphuris, facta: quamquam omnino aliquantum debiliora albo arsenico, sufficientibus tamen ad enecandum hominem viri-

viribus instructa: ceterum vero insipida, ut facile inter assumpta spissiora possint abscondi & ingeri. In iis, qui demortui secantur, ventriculus sese offert inflammatus, quibusdam locis stigmatibus nigricantibus, sphacelatis distinctus. Si pulvis inhærens tunicæ ventriculi & intestinorum colligatur, eluatur, siccetur, laminæque ferreæ prunis impositæ injiciatur, fœtorem spargit alliaceum, & admotum metallum frigidum adspergine alba obducit, aut ad citrinum vel rubrum inclinante, si citrinum vel rubrum arsenicum fuerit.

§. XIX.

Post arsenicum in classe venenorum causticorum & erodentium sunt metallica quædam per salia in vitriolicam naturam conversa, ut mercurius sublimatus, ejusque in aqua solutio, quam vocant aquam Polonicam, solutiones metallorum in spiritibus acidis, ipsum vitriolum, præsertim lunæ & veneris, ærugo, & id genus alia; quæ tamen vix quisquam incaute assumserit, quoniam se horribili sapore facile produnt: unde nec fieri potest, quin venenatus per talia homo saporem æruginosum metallicum in ore & faucibus diu retineat, idemque toties renovetur, quoties repetito vomitu aliquid emolitur. Hinc medico adhibito non obscurum esse potest, quorsum conjecturis suis ferri, & in quæ porro indagare debeat. Jungi vero plerumque solet vehementibus & ferocibus evomendi conatibus urinæ peritæ suppressio, quæ etiam a solis spiritibus acidis concentratis consequitur: teste THEOD. ZWINGERO *in theatr. prax. med.* Ad opem ferendam cito accedat oportet medicus, beneque instructus, ne mors miserabilis, cum diris convulsionibus, consilium &

juvandi studium antevertat. Diluentia cum antacidis præcipuam spem ostendunt: quorum illa concentrati acidi spiritus vires debilitant, hæc infringunt, & armis suis exuunt. Legi scriptum publico Illustriss. Comitum Hohenlöensium testimonio munitum, quod homini mortis supplicio addicto gratia facta sit hac lege, ut mercurii sublimati drachmam dimidiam, ni fallor, aut integram assumeret, deindeque terræ sigillatæ Silesiacæ certam quantitatem subjungeret, quo constaret de remedii, tunc tantopere deprædicati, efficacia. Satis graviter afflictus homo tamen eluctabatur hoc solo remedio, & modica vini veteris quantitate, quæ pro terræ vehiculo indulta erat.

§. XX.

Si mortuorum a talibus venenis corpora inciduntur, gulam & ventriculi interiora erosa, inflammata & corrupta inveniri annotatum est: ut & plerumque ante mortem sanguinolenta evomuntur & per alvum secedunt, quæ postrema excretio etiam post mortem aliquamdiu durare visa est. An vero fieri ulla arte queat, ut hujusmodi venena, utpote solubilia, in defunctorum ventriculo aut intestinis detegantur, & sensibus percipienda sistantur, valde dubito; nisi forte excessiva quantitate ingesta mortem citius induxerint, quam per intestina diffundi, ac mucosæ & lymphæ gastricæ intestinalique latici copiosius affluentem permisceri possent, & cum illis, majori quidem sui parte, per superiora & inferiora expelli. Forte aliquid effici possit, si ventriculi & intestinorum contenta elota per præcipitantia explorarentur, secundum eas leges, quas chymia suppeditat. Sed quoniam nondum succurrit, qui illam *ἀνεύθετον* vel

vel requirat, vel a se felici experimento comprobata doceat: nolo ulterius huic negotio immorari. Ad celerem perniciem rodendo, inflammando, necrosinque inducendo, etiam ducunt quæcunque salia concentratissima in ventriculum delata, & spiritus omnes acidi fortissimi, salis communis, nitri, vitrioli: quin & alcalina fortissima, præfertim cum adjectione calcis vivæ facta: quibus certissimam medelam affert, quicumque satis diluit, & deinde eorum naturæ contraria subjungit. Hac quidem ratione progressus læsionis impeditur: sed illa, quam inter deglutendum gulæ & faucibus intulerunt, plerumque pertinaciter affligit, & mortem inferre etiam valet: qualem casum refert supra laudatus ZWINGERVS *part. II. pag. 251.* Et sane vix fieri aliter posse experitur illi, qui inter labores chymicos tales concentratissimos spiritus manibus vel digitis suis affundunt, ubi cuticula, sæpeque satis notabilis cutis portio, abscedit, tanquam fuisset cauterium adhibitum. Loquor autem de concentratissimis & fumantibus spiritibus, quibus multis gradibus debiliores sunt, qui in officinis ordinarie prostant. Facile itaque cognoscitur noxios effectus in his, qui tali modo mortui sunt, in summis faucibus & œsophago potissimum esse quærendos & reperituros.

§. XXI.

Venenis septicis annumerantur antimoniata, male præparata, & ubi vel non decebat, vel modo ac dosi indecentibus, exhibita. Quum tot querelæ de hoc toties damnato & magno molimine proscripito tam simplici ac crudo, quam præparatis legantur: mirum tamen videri debet, quod tam raræ sint historiarum sectionum in

cadaveribus per talia neci traditis institutarum. Illud hodie puto indubium esse, quod antimonium crudum venenis injuste annumeretur. Sed flores ejus, itemque crocus metallorum dictus, vitrum, mercurius sic dictus vitæ, aliaque preparata omnino venenorum effectus edere valent, unde vel plane hodie omittuntur talia suis nominibus indicata, vel non nisi determinatis casibus, addita summa cautela, reservantur. Equidem prorsus persuasum habeo longe plurima funestorum exemplorum, quæ jactitantur, non tam ad antimoniatam medicinam per se pertinere, sed propterea male cessisse, quoniam exhibita fuerunt, ubi oleum camino affundi non decebat. Satis de eo diximus superius. Reliquorum tragicorum eventuum causa forte frequentissima fuit illa epidemia persuasio, quod antimonium crudum tam horrendum sit venenum: unde superioribus annis, pro sua quisque phantasia, torrendo calcinandoque, veneno suo castrare illud conatus, quo diligentius id fecit, eo reddidit nocentius. Id ante sat multos annos in hac ipsa urbe factum fuisse discere licet ex *KVNCKELII laboratorio*, Hamburgi typis exscripto. Si quis læsus ab antimoniato fuerit, feroces vomitus experietur, fereque cetera omnia, quæ affligunt arsenico sumto. In demortuis ventriculum inflammatum & gangræna corruptum inveniri par est. Quod vero semper fieri possit, ut aliquid, quod exhiberi & ab antimonio esse probari queat, sectionis ope eruatur, valde equidem dubito: quum non solum valde exigua portio assumatur, verum aliqua etiam solubilia aut fluida sint, in quibus antimonium ostendere optimus chymicus non valuerit, etsi integras uncias isti examini impenderit.

§. XXII.

§. XXII.

Venenis septicis & solutionem continui inferentibus accensentur ex mineralium familia auripigmentum & adamas; utrumque tamen sine solida & vera causa eo referri existimo. Et quod ad auripigmentum quidem pertinet, loquor tantum de nativo, haud vero de factitio, quod ex arsenico albo decima sulphuris parte colliquata paratur in Misnia: hoc enim venenum esse amplissime concedo. Sed alterum illud nativum non minori injuria, quam antimonium crudum, venenis accensetur, diuque a JO. PLATEARIO internis usibus adhibitum fuit; qui idem quoque auctor antimonio crudo frequenter usus fuisse deprehenditur. Sed de auripigmento remitto lectorem ad Illustr. Dom. PRAESIDIS *medic. consultat. vol. I. p. 249.* ut & ad Ejusdem dissertationem *de erroribus circa venena vulgaribus.* Adamantem inter venena Arabes primum retulerunt, ut Serapion & Averrhoes: sed in multis auctoribus, qui de venenis amplissime egerunt, quum ceterum Arabes sequerentur, omissum tamen adamantem mireris. Primum fere ex recentioribus puto esse SANTEM ARDOYNUM, qui ante trecentos, & qui excurrunt, annos *de venenis* amplum opus scripsit, cujus *libr. II. cap. 23.* adamas inter venena refertur, sed admodum timide. Nec invenio illam accusationem magis fuisse frequentatam, quam post mortem Theophrasti Paracelsi, cui, tanto remedium ad vitam longam pollicitatori, quum mors praematura ab aliis probro objecta esset, discipuli culpam in hostes ejus conjiciebant, qui ipsum enecassent exhibito adamantis pulvere, veneno omnium, quae dari possunt, invictissimo. Ab eo tempore a maximis viris, quos
inter

inter FERNELIVM unum ostendisse sufficit, venenum declaratus est, quamquam ANSHELMVS BOETIVS in sua *gemmarum & Lapidum historia* innocentiam ejus, quin vires medicas laudatissimas, ostendit.

§. XXIII.

Qui venenum perhibent, partim naturam ejus accusant, quam SERAPION declaravit frigidam & siccam in quarto gradu, partim proprietatem, quod frangat omnia præter plumbum & hircinum sanguinem: apparere hoc, credunt, quod vitrum scindat, & quod polline ejus omnes gemmæ atterantur: adeoque fieri non posse, quin ventriculus & intestina etiam ab eo discendantur. Quantum subinde trepidatum fuerit, quum aliqui per errorem deglutiissent adamantem, notum facile erit: sed in India non metuitur hæc noxa ab illis, qui fiscum regium defrandaturi multos sæpe adamantes deglutire solent, ut itinerum scriptores referunt. Quum multa exempla metum illum refutasent, accusari tantum pollen cœpit. Sed præterquam quod antea laudatus BOETIVS innoxium illum pulverem comprobavit: absolum sane videtur concludere ab eo, quod intervenienti forti attritu & celerrimo peragitur a duris in dura corpora agentibus, & ab iisdem patientibus, in mollia, sequacia & nulli tali motui obnoxia. Scire per quam velim quanto durior utique sit adamas rubino aut smaragdo vero orientali; quarum gemmarum fragmenta, in pollinem redacta, etiam recens natis exhibentur, si non singulari fructu, tamen plerumque innoxie, & sub auctoritate publica, quum in libris pharmacopœorum normalibus præscripti sint. Memini casus, quem ab Excell. D.D. SCHVLZIO benevole

vole mecum communicatum, impetrata ejus venia, exhibebo. Is familiariter quondam usus est celeberrimo gemmarum cælatore Norimbergensi, CHRISTOPHORO DORSCHAEO, ante paucos annos mortuo, qui sæpius ipsi & amicis retulit, quid domi suæ cum adamantis pulvere gestum sit. Scilicet imbutus persuasione de summa venenositate hujus pulveris, omnibus domesticis, ut sibi ab eo caverent, severe injungebat. Aliquo die observabat magnam sibi quantitatem recenter parati deesse, inque furti auctorem diligenter inquirebat. Deprehendebatur ancillam domesticam, mortis consciscendæ causa, illum assumfisse, quæ patefacto facinore aufugerat. Sed spem ancillæ, dominique metum, eventus æque destituit, quum ultra viginti annos salva ac incolumis illa maneret, & neque tunc quicquam sinistri experta esset, neque postea labem valetudinis sentiret: forte etiam nunc superstes.

§. XXIV.

Nolit itaque cautus & circumspectus medicus in veneno indagando atque accusando ad talia impingere & offendere: diu potius omnia deliberet, antequam experimenta, extra corpus instituta, ad corpus humanum transferat, quum facile vitiosa μεταβάσις eis άλλο γένεσι fieri possit, aut fallacia causæ non causæ committi. Ac nescio fane an ab hac accusatione absolvi omnino possit illud alicubi inventum & descriptum *venenum mechanicum*, quod scindendo & exulcerando lentam mortem inducere perhibetur. Scilicet bractæ tenuissimæ orichalceæ, in tenuissima fragmenta forfice dissecta, & animali exhibita, hac ratione mortem inferre scribuntur: quoniam

D

niam

niam acutis suis angulis scissura & vulneratura sint intestina, & hinc orta exulceratio mortem debeat inferre. An vero a placidissimo motu peristaltico, contenta intestinalia super plano lubrico promovente, illa infixio, istaque impulsio metuenda sit, gnaris harum rerum permitto judicandum: a me tantam credulitatem impetrare non possum. Neque tamen propterea innocuum tale assumptum declaravero: noxas autem non alias inde metuo, quam ab ærugine, in quam fragmenta illa tandem abitura cognosco. Adeoque non tam qualitatem noxiam impugno, quam suppositum agendi modum, propter quem mechanici veneni nomen consequutum est.

§. XXV.

Satis diu immorati sumus venenis regni mineralis causticis, violentas erosivas & inflammatorias operationes habentibus. Sunt vero etiam in hoc genere tarde & insidiosæ agentia; ut & legi ac audivi superiorum quædam ita fuisse attemperata, ut noxam non nisi tardo progressu possent exferere. Non me hic immitto disputationi illi de venenis ad certum tempus agentibus, utrum dentur vel non dentur: gloriior enim me nec præceptores habuisse, qui talia docere vellent, nec me unquam desiderasse talia discere. Si tamen de re ignota, ex principiis cetera notis, concludere licet, equidem puto, neminem posse credere, quod dentur venena, quæ quemcunque datum hominem, mortem promeritum, ne dicam ad præstitutum diem, sed ad mensē, certo possint interimere. Quemadmodum enim de medicamentis, quin alimentis etiam, certum est, quod non
agent

agant secundum suas tantum vires, sed simul confideranda veniat subjecti receptivitas & reactio: ita etiam de venenis quibuslibet idem pronunciandum esse persuasissimum habeo. Credo tamen, si quicquam aliud, saturnina ad lentas & chronicas contabescencias, hecticisque morbos haud facile vincibiles, disponere. Cerasus veteres catalogo venenorum publice inseruerunt, ac credo totam prolapiam plumbi non esse innocentem: plures tamen ex imprudentia forte lædi, quam ex maligno proposito. Malitia fuit, quoniam publicis S. R. J. sanctionibus pridem interdicta fuerat, illorum solers improbitas, qui vina lithargyrio mangonifaverunt, longaque plurimis hominibus dederunt valetudinis irreparabilia damna. Quæso autem lectorem benevolam, quam multos oporteat lædi quotannis ipsemet cogitet ex hoc uno, quod in scriptis summorum virorum invenimus, vina revera sincera & purissima omnes mangonifatorum notas præbuisse, si ex lagenis staneo operculo munitis fuere infusa. Quid non fiet in familiis ubi lagenæ totæ stannæ vino excipiendo & ad convivas apportando adhibentur: quid non in hospitiiis & cauponis, ubi cantari stannei ubique regnant? Quid non in mensis, ubi acetaria, fructus horæi cocti & apparatus stanneis patinis apponuntur? Sed omne stannum, Germanorum more fabrefactum, plumbi miscelam habet, quod a vino, aceto, fructibus horæis prompte exeditur. Miramur cur ætas parentum, pejor avis, nos magis morbosos minusque valentes ferat, & forte non satis cogitamus elegantius sæculum minus valentes necessario debere ferre.

§. XXVI.

Sed saturninorum noxam complectar unico exemplo. Juvenis generosissimus, quum gonorrhœa laboraret, iter ad urbem aliquam suscipiebat, ubi multi erant præfidiarii milites, quorum præfecti plerique certabant in honore, ut loqui solet saculum, ipsi exhibendo. Deprecabatur vinum, quod generosissimum offerebatur homini non nisi ex medici præcepto abstinere consueto. Intelligebant focii, quid rei subesset, suadebantque, ut pudore seposito, quum corrumpere & corrumpi saculum sit, genio indulgeret, certoque chirurgo crederet, qui medelam promptam facere nosset. Paret, ut solent homines, quod volunt, facile credere. Dat chirurgus pulverem, in quo erat saccharum saturni. Post aliquantum tempus obstinata alvi retentio inducit tormina tantum non convulsiva, ad iliacam passionem vergentia. Recluditur tandem victa alvus, superest febris mesenterica, typo quotidianæ incedens, sed vix intermittens. Hac diu conflictatus in quartanam pertinacem incidit, superveniente abdominis dura inflatione pedumque tumore: ut vix longo tempore & patientissima medela periculo eriperetur, & cum valetudine in gratiam reduceretur. Ponamus nunc succubisse hunc ægrotum, medicoque injunctum fuisse, ut viscera scrutaretur; vix utique credo futurum fuisse, ut præter labem, multis diuturnis communem, quicquam inveniret, quod ad chirurgi arguendam culpam faceret: forteque hic accusatus tantum invenisset patrocini, ut bonus medicus, verum professor, injuriarum actionem vix potuisset effugere. Scilicet pluribus exemplis constat bonos

bonos viros causa cecidisse, ubi iudicium non ab artificibus æquis latum fuit. Quis enim nescit figulum odisse figulum? aut veritatem odia parere?

§. XXVII.

Sed satis jam multum immorati venenis causticis & mineralibus, transimus tandem aliquando ad consideranda signa diagnostica venenorum ex prosapia vegetabili: quorum aliqua sunt strangulatoria, alia narcotica & facultates animales pervertentia, aut omnino ad tempus abolentia. Iam attigimus ex genere narcoticorum & insaniam facientium hyoscyamum §. VIII. de cuius signis plura addere non est opus. Inter hujus generis reliqua venena eminet cicuta, ab antiquissimis temporibus notissima, quæ nec nostro tempore desinit noxas facere. Insaniam cum somnolentia insigni infert, testibus auctoribus, quorum indicem hic cumulare non placet: inflatur ventriculus, ructus a stomacho emittuntur, pisces corruptos sapientes ac redolentes. Qui moriuntur, vix sine convulsionibus decedunt: qui vero medicinarum viribus servantur, exanthemata expellunt ex rubro subnigra, subaspera ac scabra: teste SIMON. PAVLI in *digress. de febr. mal.* §. 2. In febris a morte ventriculus valde inflatusprehenditur striis & maculis ex flavo livescentibus notatus: apertus spirat flatum olidum, exhibetque saburram ex viridi nigricantem, foliis cicutæ permixtam: teste WEPFERO *de cicut. aqv. p. 112.*

§. XXIX.

Cicuta aquatica radicibus suis albis, dulcibus, sæpe aliquos ad comedendum invitavit, ignaros noxiæ qualitatis. Modo laudatus vir non minus doctissimus

quam diligentissimus, aureum tractatum de hujus plantæ historia & noxis conscripsit. Septem pueri & puellæ radicibus his pasti exhibentur, quorum unus sex annorum intra dimidium horæ misere periit. Hilaris ac ridens a pastu isto, mox de præcordiorum dolore conque- rebatur, humum prostratus urinam magno impetu emittebat: mox omnes sensus aboliebantur, convelle- batur, dentibus stridebat, oculos mire torquebat, sanguis ex auribus manabat, singultiebat, artus contor- quebat, caput retrorsum trahebatur. Ab obitu abdo- men & facies intumuerunt, & ex ore cadaveris spuma viridis largissime emanabat, quæ sæpe quidem deterfa identidem reparabatur. Soror ejus felicior fuit, quod repetito vomitu maximam partem ejecit. Epilepsia ta- men corripiebatur, deindeque per complures horas tan- quam mortua jacuit: rediit tamen ad vitam & sensus. Alius puer octo annorum, qui etiam nihil evomuit, pari fere ratione ac alter, cum diro opisthotono, extinctus est. Cicutæ minoris petroselini similis effectus noxiæ leguntur in *Commerc. litter. phys. medico Norimb. Ann. I. p. 178*. Scilicet hæc quoque cardialgiam inducit, tumo- rem magnum abdominis, totam superficiem ex cæruleo lividam reddit, respirationem difficilem facit, tandem- que plane sufflaminat, simulque vitam aufert. In alio, qui evomuerat, mira deliria, seorsim metus a canibus, & felibus, quos multos videre credebat. Atque hæc omnia in ætate infantili ac puerili sic visa sunt in nostra Germa- nia. Sed ATHAN. KIRCHERVS in *scrutin. pestis* re- fert de duobus monachis, qui Romæ a comestis radicibus cicutæ mente capti insignis & exoticæ insanix signa de- derunt

derunt, quum alter anferem se factum ratus in vicinum lacum se præcipitem daret, alter, anatem se credens, internum incendium exstingui non posse, nisi in amne, crederet.

§. XXIX.

Cicutæ in multis convenit solanum, sive vulgare illud bacciferum officinarum, sive majus illud, quod furiosum, & Italico nomine Belladonna, vocatur. Solani vulgaris baccarum noxas apud *Wefferum* docet D. D. EL. RUD. CAMERARIUS. Scilicet tres unius rustici liberi his comestis cephalalgia & cardialgia corripiebantur. Dabatur oleum olivarum: major natu vomebat, duo minores nihil excernebant. Iacebant torvo aspectu, jactitabant membra, furibundi delirabant, alta petebant, vociferabantur, mire torquebantur, per interval-la mortuorum instar jacebant: medicinis datis post triduum convalescebant. De herba solani pro atriplice imprudenter cocta & comesta Erlangæ, utilissima expositio legitur, & unica, quantum memini, in hoc genere, in laudatissimo *commerc. literar. Norimb. Ann. I. specim. 47.* Longum esset chronici mali in pluribus personis decursum referre: sufficiat notasse, quod in plerisque tumor nigerrimus, ad exulcerationem gravem vergens, hinc inde enatus multum medentibus tædium objecerit: quod comparandum est illi observationi Sim. Pauli de cicuta comesta. Solani autem fruticosi, quod furiosum vocatur, noxæ sunt magis cognitæ & a viro insigniter docto D. D. JO. MATTH. FABRO declaratæ memorabili scripto, cui *strychnomania* titulum fecit. Quid clo lœcixvii. Neostadii ad Cöcharum viro adulto, multisque

tisque puerulis ab esu baccarum hujus solani evenerit, tredecim exemplis ostendit ille auctor, deindeque observationes quindecim aliunde petitas affert. Ne multus sim in omnibus recensendis, sufficiat retulisse hujus solani pathognomonica signa, delirium ineptum, oculorum splendorem & caliginem, deglutiendi difficultatem, urinæ frequentiam, ac tandem cutis decolorem asperitatem.

§. XXX.

Inter venena narcotica regnat datura, seu stramonium exotica, quam Solanum Indicum spinosum aliqui vocant. Non tam enecandis, quam injuria afficiendis & ludibrio habendis hominibus datur: de quo pauca addo, lectoremque remitto ad Illustr. Dom. PRÆSIDIS *medic: consult: tom. IV. p. 45. & 50.* Mandragoram quoque, utpote solanorum familiæ accensendum vegetabile, quod somnum & dulces phantasias inducere perhibetur, cum aliis hujus generis indigenis & exoticis, indeque præparatis, ipsisque opiatis, somnum profundum inducentibus, & sæpe æternum soporem, leviter tetigisse mihi sufficiat, quum signum in sensu fati manifeste incurrens præbeant, a quo ductus medicus in examen omnium prægressorum & conjunctorum descendere debet.

§. XXXI.

Venena strangulatoria sunt varia, quæ vel in cibum apparatus cupide devorantur, vel medicinarum instar infausta manu offeruntur. Refero huc fungos, quos ATHAN. KIRCHERVS *scrutin. pest. cap. VI.*

VI. vivas toxici bursas eleganter dixit. Quamquam enim sunt inter illos edules, qui pro innoxiiis habentur: sat tamen multis, quin sæpe integris familiis, exitium attulerunt; cujusmodi historias a LEONARD. BOTTALLO aliisque consignatas multas afferre liceret. Sunt valetudinariis & imbecilibus omnibus omnino relinquendi, ut optime consulit GALENVS de aliment. facult. Videtur plane eosdem specie fungos aliquo tempore insalubri succo fœtos esse, ut valetudinem in præceps periculum adducere possint, pro eo forte, ac humiditas, quam imbiberunt a rore & pluviis, magis vel minus innoxia, vel qualitate vel quantitate, accessit. Alii accusant noxia animalia, quæ illis insederunt, & sua effluvia in porosa eorum corpora immiserunt: quod ego quidem in medio relinquo. Ad hujus generis venena pertinent etiam alia strangulativo principio pollentia, sed cum salino cathartico conjuncto. Talia sunt elleborus uterque, in quo omnes veteres strangulatorias vires extimuerunt, easque superare docuerunt. Inter recentiores easdem confirmat FR. VALLERIOLA *lib. III. obs. II.* & CONR. GESNERVS *in epistolis*. Eadem virtus cum sale erosivo inflammatorio conjuncta cernitur in aconito & napello, toto genere noxiis plantis, magis tamen per Italiam & magis calidas regiones, quam in nostratibus plus temperatis.

§. XXXII.

De venenis, quæ aliunde, quam per os, corpori inferuntur, parum habeo explorati. Arma talibus infici solere nimis quam certum est: ex quo fit, ut vulnera talibus inflicta mox initio mala signa ac fune-

E

sta

sta ostendant, quæ a vulneris æstimatione tanta exoriri non poterant. Signa talium exponit ABROS. PARÆVS *lib. X. Cap. 21. idemque capite XIII.* graviter differit adversus eos, qui sine necessitate venenata arma clamant & accusant, ubi aëris circumfusi malignitas gravia symptomata accessivit; sive ille sit hyemalis frigidissimus, sive æstivo tempore vappidus & paludosis exhalationibus impuris infectus: quod totum caput consideratione dignissimum existimo. Subtiliores venena inferendi modos per chirothecas, sedilia, epistolas, suffimenta, pulverem sternutatorium, & similia dari, legi & a multis audiivi. Retulit mihi vir fide dignus, quod viderit balsamum, qui naribus illitus statim mentem perverterit ad aliquot momenta; cumque Roma allatum. Diabolics tales artes toto animo abominor & abhorreo, meque de illis erudiri noluisse glorior. De venenis a morsu & ictibus venenatarum & rabiosarum bestiarum vix oritur in foro quaestio, resque aliunde facile innotescit: quare telam aberrumpimus atque huic commentationi-
culæ facimus

F I N E M.

NOBILI ET PRÆCLARE DOCTO
DOMINO CANDIDATO

PRÆSES.

DE venenorum cauta & circumspecta accusa-
tione dum in præsentis inaugurali speci-
mine doctè differere annisus es; illud u-
nicum adhuc serio monere necessarium
duxi: eam videlicet esse rerum naturalium, quæ in
alimentum vel etiam insignem medicinam quotidiana
experientia teste cedere solent, naturam atque in-
genium, ut in corporibus languidis & morbo obnoxiiis, im-
providè & minus caute usurpata veneni naturam non
raro assumere & referre possint. Nihil jam dicam de a-
crioribus, quæ vomitum & alvum cient, evacuan-
tibus; nihil de medicamentis, quæ antimomialis, vel
mercurialis aut metallica sunt prosapia. Mitto quo-
que ea medicamentorum genera, quæ sulphure quo-
dam anodyno sive narcotico, enormes sistendi motus ef-
ficacia pollent; sed tantum ex censu alimentorum po-
tum aquæ frigida, imo aquarum medicinalium, i-
psum lac ejusque serum, vinum quoque ejusque spi-
ritum, ex medicamentorum sylvæ, martialia, salia
volatilia oleosa, nitrosa, corticem china in exem-
plum

E 2

plum adducam ; quæ uti recto usu saluberrima , ita
perverse non convenienti tempore , ordine & dosi u-
surpata summe perniciofa sunt. Ex quo clare intel-
ligitur summi nostri Hippocratis salutare illud in li-
mine aphorismorum suorum propositum monitum : ju-
diciu in medendo esse difficillimum, & artem experi-
mento periculofam. Eo autem magis non modo vul-
gi sed & eruditorum præsertim eorum , qui sibi plus
quam aliis judicio & prudentia placent, miranda est
consuetudo : quod tam temere de Medicis & medicamen-
tis judicia sua , licet peruersa , palam referre mi-
nus erubescant. Quum vero ars nostra non in
perniciem & destructionem generis humani , sed in
ejus salutem & conservationem fit inventa & excul-
ta ; ideo summa cura & prudentia , qui ejus exer-
citiu operam dare vult , providere debet , ne invi-
tus & contra voluntatem plus detrimenti in meden-
do agrotantibus quam commodi & emolumenti affe-
rat. Merito igitur eorum collaudanda est opera , qui
dum per salutarem artem proximi commodum promo-
vere animum induxerunt , non modo res , quæ corpo-
ri sunt salutares , atque in his vel illis morbis uti-
les deprehensa , annotare , sed et qua ratione corpo-
ri nocere possint , operose scrutandi nullam præter-
mittunt occasionem. Atque inter hos quem publice
commendem , dignum Te clarissime Domine Can-
didate judico : quippe qui Medicinam non levi , ut
ajunt

ajunt, brachio tetigisti, sed in indagandis maxime rerum, qua corpori utiles & noxia evadere possunt, genuinis virtutibus ac usu, laudatissimam semper operam collocasti: cujus non infructuosa diligentia specimen & in presenti inaugurali Tua dissertatione exhibuisti; qua quin & apud Medicos & Jure Consultos plurimum laudis ac gratiae Tibi sis conciliaturus, nullus dubito. Quemadmodum vero cautis & circumspectis Medicis nihil cedit infeliciter; ita quod Tu, si ea, qua bene coepisti, via incedere pergis, optatissimos in praxi factururus sis progressus, & aegrotantium commodo magna cum laude aliquando inserviturus, certissime confido. Quod reliquum est, in me, quamdiu superstes fuero, promptum ad felicitatem Tuam promovendam atque paratum animum semper deprehendes. Vale. Dab. e museo d. 28. Maji 1734.

DUm Mavors saevit, majoraque bella parantur,
Dumque urbes fractas Itala terra dolet;
Pacis amans alias medicinae inventor Apollo,
En! pariter pugnas doctaque bella ciet.
OPTVME FAVORVM, TE nunc in praelia ducit,
Omnibus ut pandat nobilis artis opus.
Ascendis cathedram, sese exhortantur in arma
Pierides frustra; nam cito victor abis.
Hinc Musae produnt certatim gaudia plausu,
TVque ipsis olim principis instar eris.

E 3

Acci-

Accipe decretum Nomen Titulosque supremos,
Artibus addictos præmia digna manent.
Gratulor ergo TIBI lauros celebresque triumphos,
Præmia, virtutes quæ meruere TVAE.
Dulcem jam patriam volitat TVA fama per urbem,
Plus TIBI mercedis vita diesque dabunt.

*Summos in Medicina honores Doctissimo atque
Experientissimo Dn. Candidato, Fautori &
Amico suo admodum Colendo, eo, quo de-
bebat, affectu, gratulabatur.*

Christianus Salomo Zachariæ,

Adv. Immatr. et Præf. Delit.
h. t. Vice Actuar.

S Er Purpur, den Dir heut Fridriciana giebt,
Heiß Ehr und Ruhm zugleich mit Deiner Wür-
de steigen;
Selbst dein Verdienst macht sie gleichsam in Dich verliebt,
Und will im voraus Dir die Ehren-Lorbeern zeigen,
Die künftig zum Glück Dir werden häufig blühn.
Denn Dein geschickter Geist wird sie schon kennbar machen,
Und deinen Tugend-Ruff gar in die Fremde ziehn,
Wenn Reid und Mißgunst auch darüber solten lachen.
Indessen schreibe ich zu Deinem Purpur-Hut:
Es müße solcher Dir auf diesem Rund der Erden
Ein glücklich Recipe, das stete Wirkung thut,
Zu deinem höchsten Ruhm, bey Jung und Alten werden.

Mit diesem wenigen wolte seinem hochwerthesten
Freunde zu der erlangten Doctor-Würde
in aller Eil gratuliren

Christian Heinrich Mößler,

Consist. Lips. Registrator.

Auda-

VAde, occide Caim (*): Nam sic, qui iusta labo-
rum

Nunc Tibi constituunt præmia, rite jubent.

Vade, occide Caim: Nam sic ars poscit & usus,

Poscit id ingenium, poscit & apta manus.

Vade, occide Caim: Nam Te fortuna manebit,

Et cœptis aderit non nisi dextra Tuis.

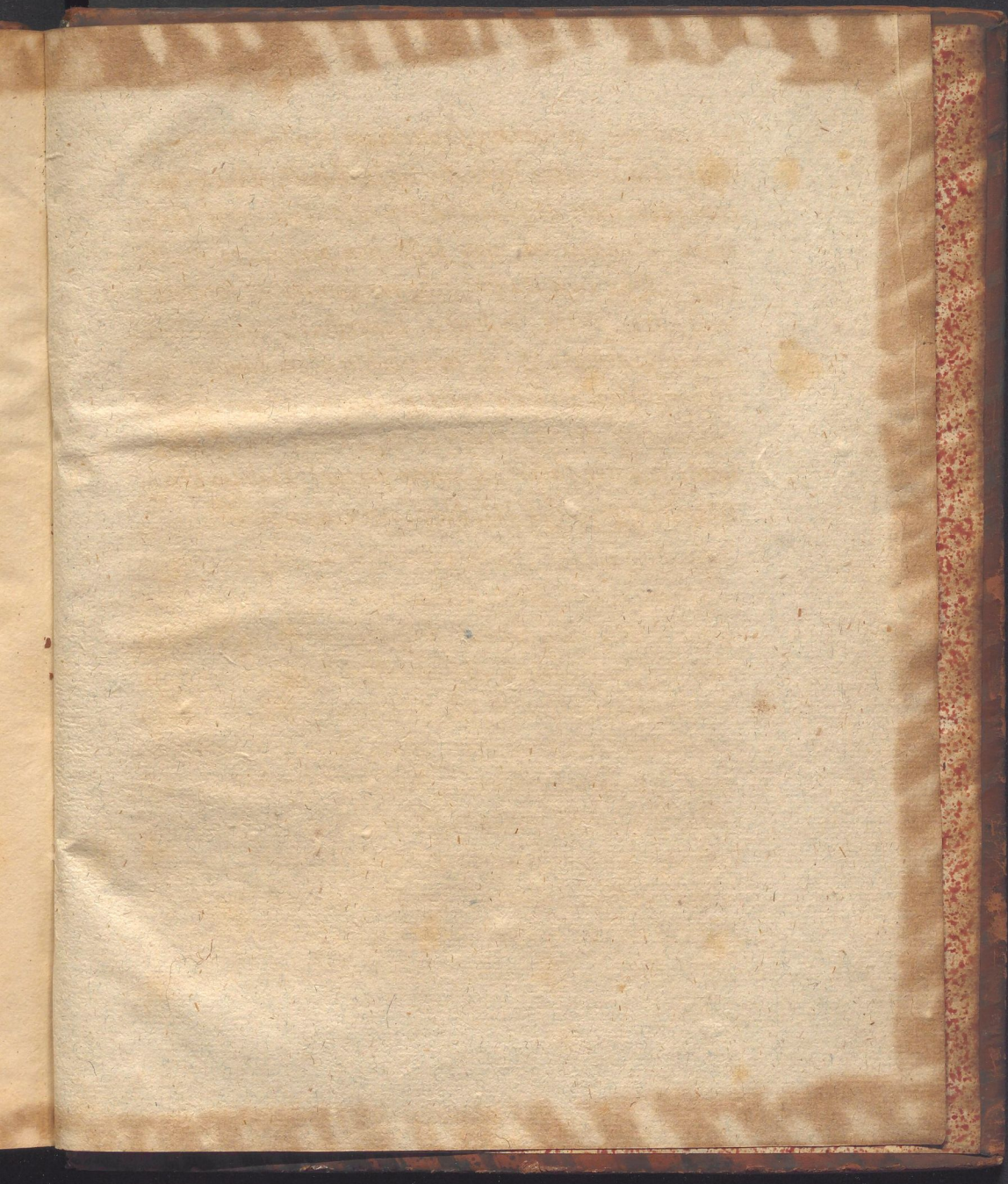
(*) Vid. Resolutionem probl. Monspell. Vade & occide Caim;
ubi per Caim indigitantur morbi: Colica, Apoplexia, Ile-
um, Morphæa.

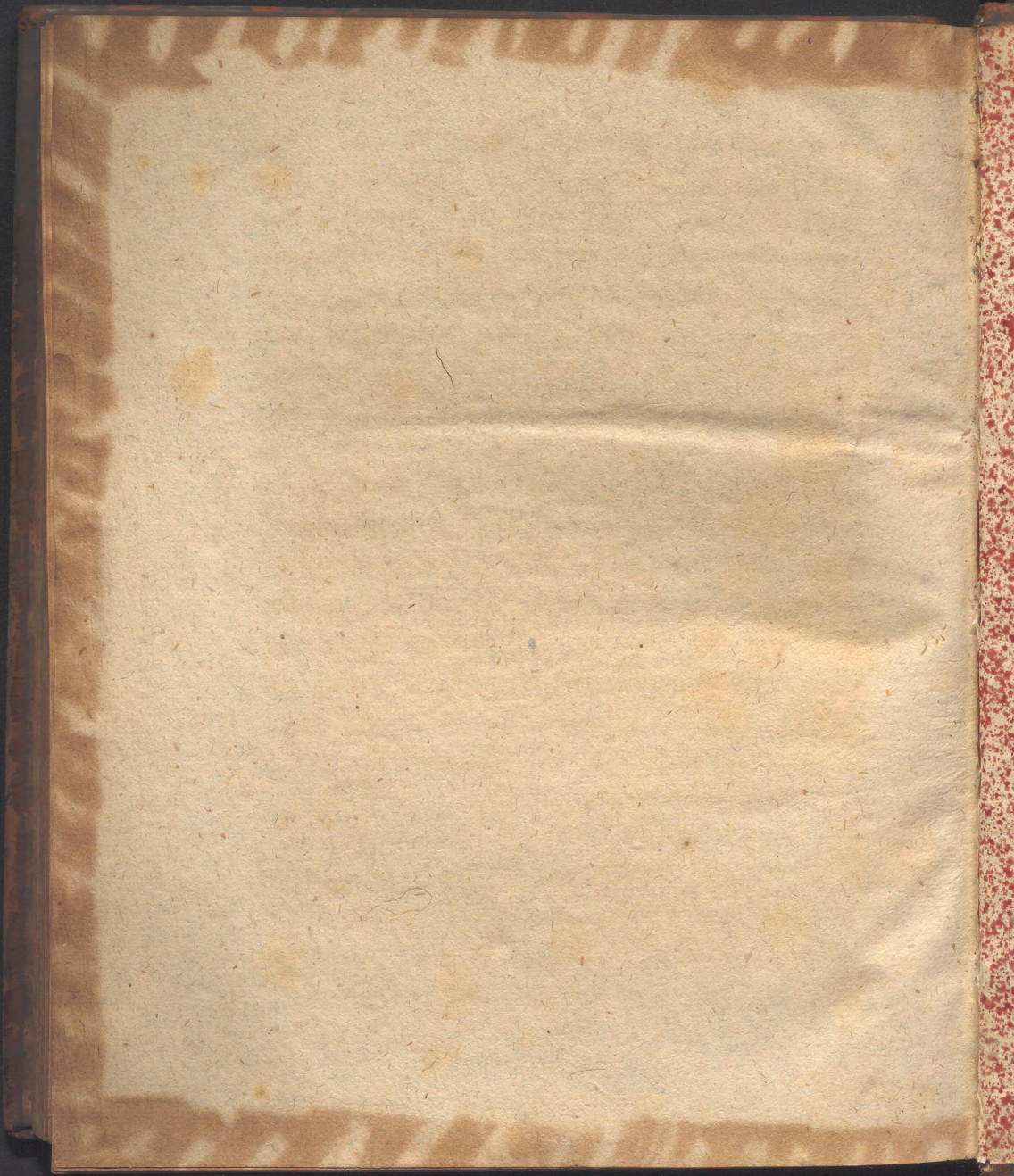
Hæc gratulabundus adjecit

Christianus Erdmann Schumannus,

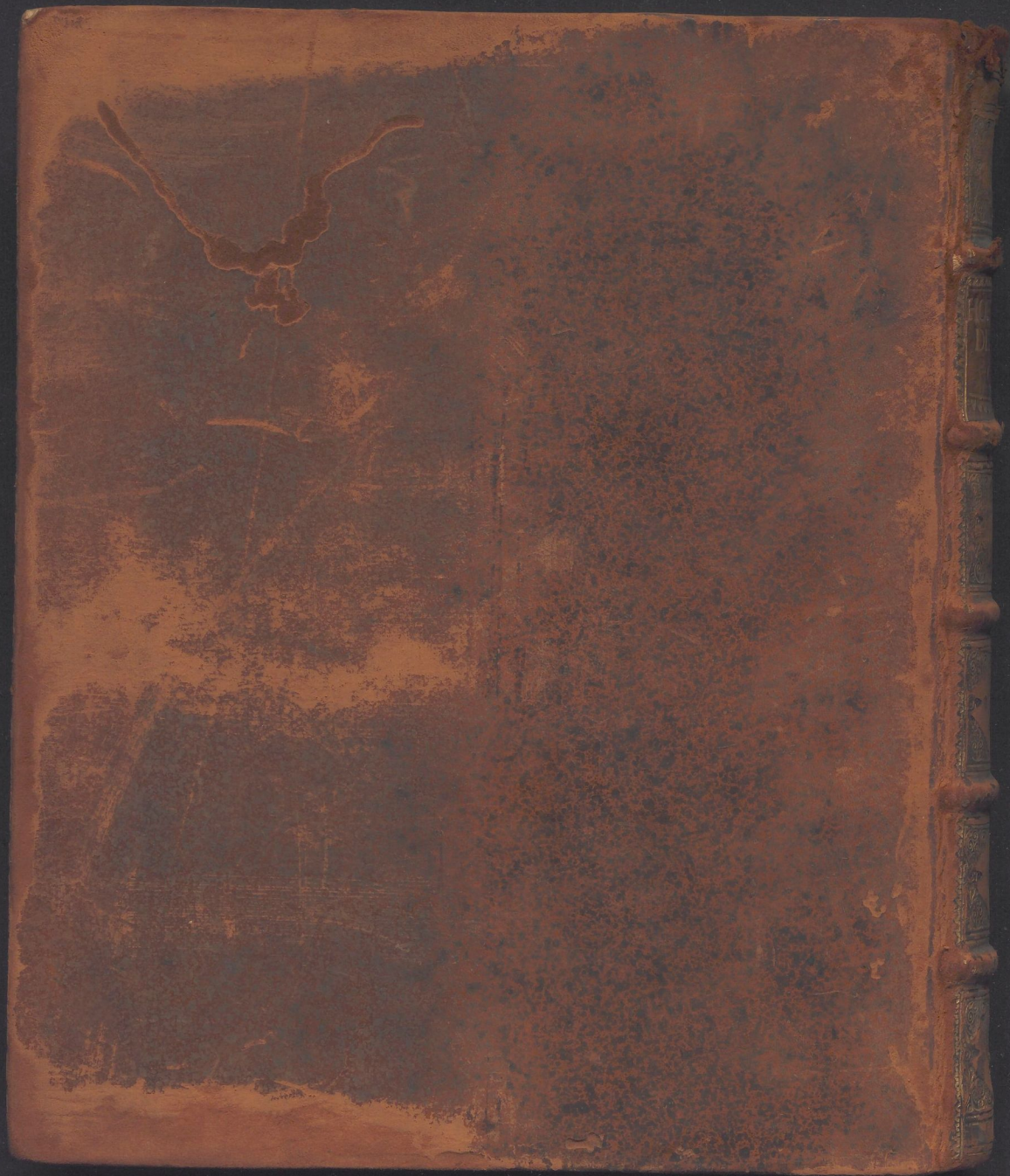
Theol. Stud.

61

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
 DE
CAVTA ET CIRCVMSPECTA
VENENI DATI ACCVSATIONE

QVAM
 AVSPICE SVMMO NVMINE

EX CONSENSV ATQV
 FACVL

IN ALMA

DN. FRIDERICI

ACADEMIÆ ORDINIS
 ET H

PRO GRA

SVMMISQVE IN MEDICI
 MORE MAIOR

H.

D. 29. Ma

PLACIDÆ ERVDITOR

AVGTOE

JOHANNES GOD

DELICI

HALÆ

Typis Ioh. CHRIST

